

PIETER BOXMAN

Marja van Veen

28 en 29 mei jl. organiseerde de stichting De Twaalf Ambachten in Boxtel in het kader van haar 5-jarig bestaan een studieweekend 'Reële mogelijkheden'. Het tweemaandelijks verschijnende tijdschrift De Twaalf Ambachten probeert een praktische inspiratiebron te zijn voor leven en werken, wonen en ondernemen op menselijke schaal. De bedoeling van het studieweekend was de mensen kennis te laten maken met voorbeelden en mogelijkheden, die inpasbaar zijn in het alternatieve scenario dat het Centrum voor Energiebesparing in de BMD heeft ingebracht. De voorbeelden die uitvoerig toegelicht werden waren:

- het onderlandhuis, een in de grond verzonken huis met begroeiing eroverheen, als mogelijkheid voor goedkope, snelle, milieuvriendelijke en energiebesparende woningbouw
- energiebesparende woningverwarming: tegelkachels, warmtemuur, gastoepassingen
- eigen afvalwaterzuivering dmv. een zgn. vloeiakas, die zomer en winter groenten, kruiden en andere planten levert
- zelfbouwwerktuigen, gemaakt van gebruikte materialen, restprodukten;
- biologische tuinbouw: bezoek aan 2 proeftuinen waar met kombinatieteelt gewerkt wordt.

Dit laatste onderdeel werd toegelicht door Pieter Boxman, pionier op het gebied van de biologische land- en tuinbouw, die een biologisch agrarisch adviesburo in Emmer Compasuum heeft. Naar aanleiding van zijn toelichting besloot Noorderbreedte-redakteur Marja van Veen eens een kijkje bij hem te gaan nemen.

Vanaf 1968 houdt Pieter Boxman zich met biologisch-organische tuinbouw bezig. Er zijn 4 boeken van zijn hand verschenen en hij heeft aan de wieg gestaan van 10-tallen biologische tuindersverenigingen. Hij werkte mee aan verschillende radiouitzendingen van Radio Oost.

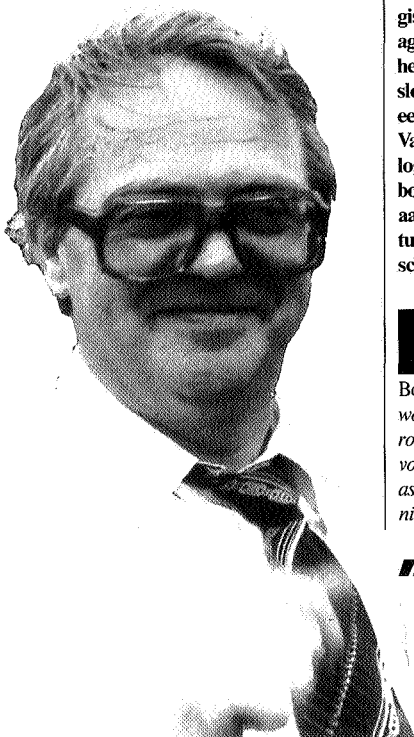
Naast de biologisch-dynamische en de ekologische land- en tuinbouw, bestaat de biologische organische tuinbouw. Pieter Boxman: 'Bij de biologisch-organische methode wordt de grond met rust gelaten, er wordt geen rottend materiaal onder de grond gestopt en er is voor alle insecten een plaats. Er wordt niets via astrologische weg berekend. Ik hou alleen rekening met opkomende en afgaande maan, maar

met de hele dierenriem heb ik geen moer te maken. We moeten de problemen voor 95% bij onszelf zoeken en voor 5% in het heelal. In de land- en tuinbouw heb je een paar grote boosdoeners: de bodemontsmettingsmiddelen die alle organismen in de grond doden en de zware landbouwmachines die de bodem verdichten. Door die verdichting en het feit dat de bodemorganismen de grond niet meer los kunnen houden blijft het water staan. Kijk op dit moment maar om je heen. De boeren klagen steen en been. Maar als je bij mij achter kijkt dan zie je dat de grond lekker droog en los is. Als derde komt daar nog de besmetting met rioolslib bij, waarmee allerlei zware metalen en chemische stoffen de bodem ingaan.

Spiraaltuin

Wanneer de grond leeft, mikro-organismen beschermd worden en de insecten hun gang kunnen gaan, ontstaat er orde waar wanorde was. Eén van de proeftuinen in Boxtel, de spiraaltuin, sluit helemaal aan bij deze methode. Door de vorm dwingt hij de mensen de grond met rust te laten en niet open te hakken. Zo krijg je automatisch de biologisch-organische werkwijze.'

Het principe van de spiraaltuin is als volgt. De tuin wordt in een ovale eilandvorm opgeworpen met een verloop van de top naar onderen van zo'n 80 à 90 cm. De gewassen worden in een spiraal rond het eiland ingezaaid of uitgeplant in kombinatieteelt, dwz. zoveel mogelijk de planten die een gunstige invloed op elkaar hebben bij elkaar plaatsen. Tussen de bedden lopen smalle padjes. De grote voordelen van de spiraaltuin zijn een minimaal waterverbruik en een hoger rendement in vergelijking met

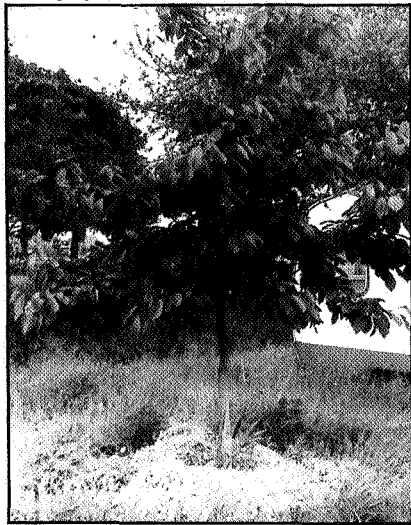

**"IK HEB MEER GEBREK AAN
TIJD DAN AAN IDEEEN"**

rijenteelt. Het minimale waterverbruik kan nog vergroot worden door zo'n 60 cm onder de top een kunststof zeil in de grond te leggen waarover het water afvloeit naar de lagerliggende beplanting. Bovenop worden fruitbomen, bessenstruiken en kruiden geplant. Rondom kan een waterloop aangelegd waarin het overtollige water verdwijnt.

Pieter Boxman ziet de spiraaltuin hier nog niet op grote schaal gebruikt worden. *'Alles moet hier in bedjes, recht en netjes. Dat krijg je er niet uitgeslagen. Ik vind het echter een uitermate geschikte vorm van tuinbouw voor de 2e en 3e wereldlanden. Kleinschalig, en een groot pluspunt is dat minimale waterverbruik. Het is dan ook een zaak van de regering en ontwikkelingsorganisaties dit soort principes uit te dragen aan mensen die de ontwikkelingshulp ingaan. Want onze wes-*

Boomspiegel

Jan Prins

terse methoden zijn daar totaal niet toepasbaar. We hebben die landen al zo lang uitgezogen, zo kunnen we eens iets positiefs brengen.'

Multinationals

Toen enkele jaren geleden de veiling Hefshuizen eo. met sluiting bedreigd werd, benaderde Martin Duisterwinkel van de Groenwinkel in Groningen Pieter Boxman over deze zaak. Er was toen een aantal biologische tuinbouwers dat hun producten tegen aanvaardbare prijzen buiten de verdeelcentra om wilde verkopen. Aan het bestuur van de veiling is toen geadviseerd om naast gewone groenten en fruit ook biologisch gekweekte producten te gaan veilen. Dit gebeurt nu; de biologische producten worden echter wel apart geveild. Met name door de enorme vraag vanuit Duitsland heeft dit zo'n vaart genomen, dat een aantal van de 87 aangesloten gewone tuinders eveneens over is gegaan op biologische tuinbouw. De verdeelcentra van bd- en ekologische producten, die normaal de keuring verrichten en de verkoopprijzen en -voorwaarden vaststellen, zijn hier fel tegen gekant. Ze zijn bang dat er geknoeid gaat worden. *'Maar,'* zegt Pieter Boxman, *'als telers, veiling en konsumenten dat willen, zouden ze de Keuringsdienst van Waren om regelmatig controle kun-*

nen vragen. Die keuringsdienst is uitstekend geoutilleerd. Die verdeelcentra willen de zaak niet uit handen geven, dat zijn de multinationals van morgen.'

Boxman is een ontzettend actief en vindingrijk iemand. Eén van zijn ontwerpen is de dieptekas. Dit is een in de grond verzonken kas, die gebruik maakt van zowel passieve als zonne-energie, als ook van thermische of aardwarmte. De kas wordt enigermate de grond in gegraven en vanuit de kas worden gaten in de grond geboord tot zo dicht mogelijk bij de grondwaterspiegel. De gaten worden met droge turfmolm gevuld. Bij wateroverlast zal het overtollige water gemakkelijk door die gaten afvloeien, terwijl bij droogte water door de gaten naar boven getransporteerd wordt. 's Winters is de kas vorstvrij. Je kan dus 's winters door telen. Het ontwerp van de dieptekas staat beschreven in één van zijn boeken. Dit ontwerp is nog heel wat andere zinsneden zijn door de Volkshogeschool Tweeloërthof en Radio Noord in een cursusboekje verwerkt zonder daar toestemming voor te vragen. Momenteel heeft de rechtbank de uitzendingen van Radio Noord hierover en de verkoop van het boekje stopgezet.

Binnenkort hoopt Pieter Boxman weer met iets nieuws te komen: een alfabet bestaande uit 22 symbolen, geïntendeerd op de agrarische tak, een soort werkalfabet. Een handwijzer voor iedereen die om een of andere reden niet kan lezen en/of schrijven. In z'n direkte omgeving probeert hij bij de bevolking weerstand op te roepen om hun gebied niet verder te laten vernietigen. *'Want,'* zegt hij, *'binnen 10 jaar is het noordoosten van Nederland dood geëxploiteerd en kapot gemaakt door de multinationals. Het noorden heeft het westen niet nodig, maar de rest van Nederland het noorden wel. Als je ze hier hun gang laat gaan is het hier eerstdaags één groot geïndustrialiseerd gebied met het gas en de*

olie die hier in de grond zitten. Kijk bv. naar de ontzwavelingsfabriek die ze bij Emmen willen neerzetten. Nu gaan er hier al van Schoonebeek tot Ter Apel massaal volle bommen kapot.'

Paddestoelen, wormen en insecten

Door de jaren heen heeft Pieter Boxman geholpen bij de oprichting van verschillende biologische tuindersverenigingen. Bij hem thuis maak ik kennis met Jan Prins, voorzitter van de biologische tuindersvereniging uit de streek rond Emmer Compascuum. Deze vereniging bestaat sinds mei 1982. Dat er veel belangstelling voor biologisch tuinieren bestaat bleek wel bij de oprichtingsvergadering. Na één berichtje in de krant meldden zich direct 23 leden. Dat aantal is nu gegroeid tot 80, allemaal partikulieren uit de omgeving.

Jan laat me de proeftuin achter het huis van Pieter zien. Hij was er bezig aardappels te potten. Niet op de geijkte manier, maar in een dikke laag stro. De aardappels zijn heel gemakkelijk te rooien zonder de te kleine exemplaren los te trekken of te beschadigen. Het stro heeft in de tuin verschillende functies. In een dikke laag

Spiraaltuin

uitgespreid over de bodem onttrekt het het overtollige water uit de grond, terwijl tegelijkertijd de natte onderlaag kompost voor de grond vormt, waarin de wormen hun werk doen. Die wormen, legt Jan uit, moeten mooi rood van kleur zijn. Op verschillende plaatsen komen er paddestoelen in het stro voor. Pieter ziet z'n tuin het liefst zo rijk mogelijk gesorteerd met paddestoelen. Vanaf de paddestoel lopen nl. duizenden fijne schimmeldraadjes in de grond die een natuurlijk zwavelzuur afscheiden, dat de zandkorrels in de bodem verkleint. Hierdoor kunnen bodemorganismen als bv. wormen het weer makkelijker verwerken. Het krioelt in de tuin van de spinnen, die al te vraatzuchtige insecten vangen.

Onder iedere boom is een boomspiegel aangebracht, een vierkant oppervlak van stro. Hierin huizen weer duizenden insecten die hun werk doen en de stro laag houdt zo de bodem luchtig. In de tuin wordt niets in de grond gebracht. Wel wordt een laag kompost op de bodem gelegd, waarna de wormen hun werk kunnen doen. Later wordt die kompost weer weggeschoffeld. Om de tuin is een boomsingel aangeplant met onderin grotere kruiden. Zelfs een koningskaas steekt z'n kop boven het stro uit, een plant die

Zwammen tussen het stro

nog zeer spaarzaam voorkomt. Deze plant kan alleen bestoven worden door insecten, het is dus geen wonder dat hij in deze insectenrijke tuin voorkomt.

Tot slot bekijken we nog even de bijenkasten. Oranjegeel van het stuifmeel gaan de bijen naar binnen. Pieter is bezig met proeven om de grote sterfte onder bijen door de Varroa-mijt tegen te gaan. Hiertoe heeft hij een paar korven met koemest ingesmeerd, waar naar hij hoopt roofinsecten op af zullen komen, die deze mijt onschadelijk maken.

Inlichtingen

Int. Agrarisch Adviesburo
Kalkovenwijk OZ 16
7881 LJ Emmer Compascuum
tel. 05912-2867

De Twaalf Ambachten
Eschebaan 9a
5281 JK Boxtel
tel. 04116-72621